

Taksim DireniŖi Üzerine Dağınik Düşünceler
2013-07-04 15:35:00

6 Haziran tarih ve Taksim DireniŖi ve Haziran İsyanı Dersleri başlıklı yazımda,

Ancak, Türkiye halkının ve gençliğinin hepimizi sevindiren, ama aynı zamanda şaşırtan, hatta gafil avlayan bu diriliŖine rağmen süreç bu doğrultuda ilerlese de onun bir devrimci duruma doğru evrilme olasılığı konusunda bir öngörüde bulunmak çok zordemiŖ ve daha sonra da Ŗu satırları eklemiŖtim:

Haziran isyanının niteliksel bakımdan daha ileri bir konuma erişememesi, giderek sönümlenmesi ve herhangi bir somut ve formel kazanım edinmeden sona ermesi, hesaba katılması gereken bir olasılıktır. Ancak bunun böyle olması günlerce sokaklara dökülen, TOMA'lara, biber gazına, basınçlı suya karşı direnen ve polise karşı uzun ve inatçı sokak savaŖları veren gençliğin ve halkın yenilmiŖ olacağı ve Türkiye'nin bu eylemlerin başlamasından önceki tarihe ve duruma geri döneceğı anlamına gelmez.

Bu tarihten sonraki gelişmeler, devletin direniŖçiler arasında bir çatlak yaratma girişimlerinin başarısızlığa uğraması ve özellikle polisin 11 Haziran akşamı başlayan ve 12 Haziran'ın erken saatlerine karşı devam eden saldırısına karşı gösterilen direniŖ, belkemiğini gençliğin oluşturduğu kitle

hareketinin güç ve dayanıklılığını bir kez daha kanıtladı.

Kitle hareketinin bundan sonra hangi doğrultuda gelişeceğine ilişkin bir öngöründe bulunmak zor olmakla birlikte, Haziran 2013'ten itibaren çok farklı bir Türkiye'de yaşıyor olacağımızı ve şimdiden böyle bir ülkede yaşadığımızı söyleyebiliriz. Bilindiği gibi bu hareket, Gezi Parkı'ndaki ağaçların sökülmesine karşı çevreci grupların bir protestosu olarak başladı ama ardından polis vahşetine, Başbakan Erdoğan'ın -ve onun kişiliğinde devletin- despotik yönetim tarzı, benzersiz kibri ve kaba üslubuna ve AKP'nin politikalarına karşı ve Başbakan Erdoğan'ın bu direniş sürecinde giriştiği çirkin karalamalarına ve onu yankılayan burjuva basınının tekyanlı ve düpedüz yalana dayalı haberciliğine karşı bir harekete dönüştü. Milyonları harekete geçiren bu gösterilerin Türkiye tarihinde bir dönüm noktası olacağı hemen hemen kesindir.

Polisin, 31 Mayıs-1 Haziran'da yaşanan çatışmalardan sonra Taksim Gezi Parkı'ndan çekilmiş olması, küçük de olsa göstericilerin kazanmış olduğu bir zaferdir. Burada, adeta kapitalizmin kurallarının işlemediği minyatür bir komün kurulmuş, apolitikliğiyle ile tanınan ve buna son yıllarda tüketim çılgınlığı tutkusu da eklenen gençlik ve giderek artan bir hoyratlık, şiddet ve kabalıkla nitelenen halk adeta bir başkalaşım geçirmiştir. İnsanların en iyi ve en güzel yanlarını ortaya çıkaran ve sadece buraya katılanları, orayı ziyaret edenleri değil, bu küçük zaferi uzaktan izleyenleri de etkileyen bir dönüşümle karşı karşıya bulunuyoruz. Türkiye ölçeğinde milyonlarca genci ve emekçiyi harekete geçiren bir motor işlevi de görmüş olan Gezi Parkı Cumhuriyeti, insanların polis ya da bir kamu otoritesi olmaksızın kendi

yaşamlarını düzenleyebileceklerini gösteren benzer örneklerden biri olarak toplumsal savaşlar tarihine adını şimdiden yazdırmıştır.

Bu kitle hareketinin öncelikle, hatta neredeyse tümüyle barışçı bir nitelik taşıdığı gözden kaçırılmaması gereken bir husus. Yaşanan pratik, en azından bu evrede sözkonusu kitle hareketinin barışçı bir nitelik taşımasının, ona çok geniş bir devrimci meşruiyet zemini sağladığını gösteriyor. Bu hareketin barışçı bir nitelik taşımayı sürdürmesi ya da kural olarak, ihmal edilebilir düzeyde ve savunma nitelikli bir karşı şiddete başvurmuş olması, şimdiye kadar onun bir avantajı olmuş ve farklı nedenlerden ötürü ve farklı derecelerde AKP despotizminden yaka silken hemen hemen tüm toplumsal güçlerin açık ya da üstü örtülü desteğini almasına olanak vermiştir. (Aynı şeyi direnişin şimdiye kadar, herhangi bir devrimci ya da burjuva muhalefet hareketinin damgasını taşımamış olması için de söyleyebiliriz.) Kendisini ve savunucularını köşeye sıkıştırdığı içindir ki devlet bu direnişi, kendi polisine karşı şiddet kullanmaya teşvik etmekte, hatta buna zorlamakta ve göstericilerin böyle davranmaktan sakınmasından büyük bir rahatsızlık duymaktadır. Bir bakıma Taksim direnişi bu konuda Türk burjuva devletine, Engels'in 1892'de kaleme aldığı bir yazısındaki deyişiyle, Önce siz ateş edin, bay burjuvalar! (Socialism in Germany/Almanya'da Sosyalizm) demektedir. Evet Marksizm, sömürücü sınıfların devlet aygıtının sömürülen kitlelerin devrimci şiddetiyle yıkılmasını savunur ama o savaşım biçimlerini somut koşulların somut analizine dayandırır ve kitlelere şu ya da bu savaşım biçimini dayatmayı kesin bir biçimde reddeder. Lenin bu konuda şunları söylemişti:

[Marksizm- G. A.] En değişik savaşım biçimlerini kabul eder ve onları 'uydurmaz', ama devrimci sınıfların, hareketin gelişimi içinde kendisini gösteren savaşım biçimlerini yalnızca genelleştirir, örgütler ve bunlara bilinçli bir ifade verir. Bütün soyut formüllere ve bütün doktrinci reçetelere düşman olan Marksizm, hareket geliştikçe, yığınların sınıf bilinci arttıkça, iktisadi ve

siyasal bunalımlar keskinleştikçe, savunma ve saldırının yeni ve daha değişik yöntemlerinin sürekli bir biçimde doğmasını sağlayan ilerleme içindeki kitle savaşımına karşı dikkatli bir tutum takınılmasını gerektirir... Bu yönden Marksizm, kitle pratiğinden, eğer öyle ifade edebilirsek, öğrenir, ve 'sistem yapanların' tek başına çalışmalarıyla keşfedilen savaşım biçimlerini yığınlara öğretmek yoluyla hiçbir iddiada bulunmaz.

İkinci olarak, Marksizm, savaşım biçimleri sorununun keskin tarihsel bir incelenmesini ister. Bu sorunla, somut tarihsel durumdan uzak olarak uğraşmak, diyalektik materyalizmin esas ilkelerinin anlaşılamadığını gösterir. İktisadi evrimin farklı aşamalarında, siyasal, ulusal-kültürel yaşam ve öteki koşullardaki farklılığa bağlı olarak, farklı savaşım biçimleri öne geçer ve savaşımın başlıca biçimleri hline alır ve bununla bağlantılı olarak, ikincil yedek savaşım biçimleri de değişikliğe uğrar. Belirli bir hareketin, belirli bir aşamasındaki somut durumun ayrıntılı bir incelemesini yapmaksızın, herhangi bir özel savaşım aracının kullanılıp kullanılmayacağı sorununa evet ya da hayır biçiminde verilecek bir yanıt, Marksist tutumu tümünden bırakmak anlamına gelir. (Gerilla Savaşı, Marx, Engels, Marksizm, Ankara, Sol Yayınları, 1990, s. 131-132)

Az önce belirttiğim gibi Taksim direnişinin bir başka özelliği de, onun çok renkli ve kendiliğinden-gelme özelliği, yani herhangi bir devrimci ya da burjuva muhalefet hareketinin damgasını taşınamaması ve oldukça sınırlı taleplerle yetinmesidir. Bu bir eksiklik gibi gözükse de hiç olmazsa şimdilik, direnişin bir başka avantajıdır. Şu ya da bu örgütün damgasını taşıyan bir direnişin bu ölçüde geniş bir destekle kuşatılması beklenemezdi. Meslek

odalarından, bazı sendikalardan, semt derneklerinden, çevre örgütlerinden, bazı sanat ve kültür çevrelerinden, tüketici örgütlerinden ve bazı sol eğilimli siyasal partilerden oluşan Taksim Dayanışması/ Platformu'nun talepleri şu 5 maddenin ötesine geçmemektedir:

1. Gezi Parkı, Gezi Parkı olarak kalmalıdır.
2. Emniyet Müdürü, Vali ve yaşanan şiddetten sorumlu görevliler istifa etmelidir.
3. Gaz bombası kullanımı yasaklanmalıdır.
4. Gözaltına alınanlar derhal serbest bırakılmalıdır.
5. Müşterek alanlardaki toplantı ve eylem yasaklarına son verilmelidir.

Taksim Dayanışması/ Platformu'nun bu taleplerin ötesine geçmemesi ve direnişin barışçı niteliğini ortadan kaldıran bir gelişme olmaması halinde, - değişik sınıf ve katmanların AKP iktidarına karşı öfke ve tepkisinin birikimiyle oluşmuş olan- bu toplumsal desteğin devam edeceğini, hatta belki de büyüyeceğini tahmin edebiliriz. Bu listenin son derece alçakgönüllü taleplerden oluştuğu ve dolayısıyla reformist bir nitelik taşıdığı doğrudur. Ancak, bu kitle hareketinin objektif etkisini işbu talepler listesinin içeriğine bakarak değerlendirmek ya da bu hareketin başarısını, işbu talepler listesinin yaşama geçirilip geçirilmemesine bakarak ölçmeye kalkmak büyük bir hata olacaktır. Neden?

Bu sorunun yanıtını vermek için bir kez daha Marksizmin, somut koşulların somut analizi ilkesine başvurmamız gerekecek. Herşeyden önce, özellikle son birkaç yıldır ülke içinde ve dışında daha gerici, despotik ve savaş kışkırtıcısı bir role soyunmuş olan AKP iktidarının devrilmesi ve yerini en azından daha az gerici ve görece barışçı bir dış politika izleyen bir hükümete bırakması bile, Türkiye, bölge ve dünya işçi sınıfı ve halklarının yararına olacaktır. AKP iktidarının, belki ömründe ilk kez siyasal bir eyleme katılmak üzere sokağa dökülen kitlelerin momentumu ve eylemiyle yıkılması, Kürt-Türk sorununun demokratik bir tarzda çözümü ve ezilen sınıf ve katmanların demokratik ve sosyalist özlemlerini gerçekleştirmeleri için daha/ çok daha elverişli bir ortam yaratacaktır. Öte yandan, tarihsel bir perspektiften bakıldığında bu direniş, Başbakan Erdoğan'ın dayanılmaz ve kibirli yönetim tarzına, hatta AKP hükümetinin gerici iç politikalarına ve ülkeyi askeri maceralara sürüklenme riski yüksek dış politikalarına karşı bir tavır alış olmanın çok ötesinde bir anlam taşımaktadır. Bence bu direnişe asıl rengini ve niteliğini veren öge Türkiye Cumhuriyeti'nin, Osmanlı'dan, hatta Osmanlı öncesinden devraldığı ve AKP hükümetini de kendisine benzeten/ onun politikalarına da damgasını vuran yönetim geleneğine, kitleleri kendi kulları olarak gören devlet zihniyetine karşı bir isyandır. Bu olumsuz ve gerici yönetim geleneği, zihniyet ve politikalar bakımından Kemalist cumhuriyet ile onu eleştiren ve sözümona yadsıyan AKP'nin İslami renkli cumhuriyeti arasında bir fark yoktur.

Bu bağlamda şunu da belirtmek gerekiyor: Direnişe karşı ve direnişten yana olan bir çok kişi ve çevre, devletin/ AKP iktidarının özelde Taksim direnişine ilişkin ve genelde bir dizi konuya ilişkin uzlaşmaz yaklaşımının sorumluluğunu sadece ya da esas olarak Başbakan Erdoğan'ın kişilik özellikleri ve onun diktatoryal hevesleriyle açıklamaya çalışmaktadır. Tarihte önemli mevkilerde bulunan bireylerin/ önderlerin rolü yadsınamaz elbet. Ancak bu somut durumda yaşananları, öncelikle Başbakan Erdoğan'ın kişisel özellikleri ve hırsıyla açıklamayı doğru bulmak zordur. Erdoğan'ın uzlaşmaz tavrı, bir yanıla 2007'den itibaren askeri kliğe karşı üstünlük elde ederek adım adım

devleti ele geçirmeye başlayan, ekonomik ve siyasal bakımdan geride kalmışlığını hızla gidermeye çalışan ve Osmanlı İmparatorluğu'nun bir 21. yüzyıl versiyonunu yaratmayı kuran İslami burjuvazinin hırsı ve acelesiyle açıklanabilir ve açıklanmalıdır. Ama bu, bir yanıyla da aslında sözünü ettiğim gelenekle, yani devletin kendisininokağınçok üstünde görme ve -tabii gücü yettiği sürece- aslasokakla pazarlık yapmamayı öngören geleneğiyle de açıklanabilir ve açıklanmalıdır. Demek oluyor ki Taksim Direnişi çevresinde oluşan halk hareketi objektif olarak, Türk gericiliğinin hem emperyal heves ve hayallerine ve hem de Osmanlı-Türk gerici devlet yönetimi geleneğine güçlü bir şamar indirmektedir. İşte bütün bu nedenlerden ötürü bu hareketi, içinde yer alanların bunun bilincinde olup olmamasından ve ileri sürdükleri taleplerin alçakgönüllü niteliğinden bağımsız olarak çok önemli bir demokratik hareket olarak niteleyebiliriz ve nitelemeliyiz.

12 haziran 2013